

ALEXANDERS ERFENIS

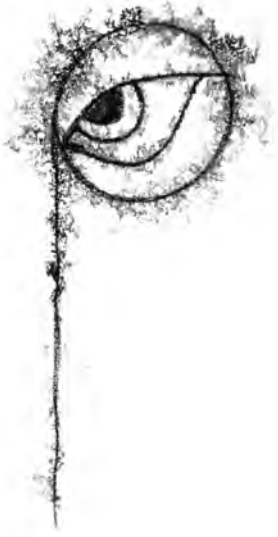
DE
VERLATEN
TROON

Wie wint het gevecht om het grootste rijk ter wereld?

ROBERT
FABBRI

HISTORISCHE ROMAN

ANTIGONOS, DE EENOGIGE

Ambitie, zo had Antigonos laat in zijn leven geleerd, is een drijfveer die zichzelf versterkt, ze voedt zich met elk behaald resultaat. Hij zat muurvast in haar klauwen.

Dat was niet altijd zo geweest. Voor de dood van Alexander, de derde koning van Macedonië met die naam, was Antigonos tevreden geweest met zijn rol als satraap van Frygië, met opdracht de verovering van Centraal-Anatolië te voltooien, terwijl de grote man zelf verder naar het oosten was getrokken om een rijk te stelen. Hij had zich gelukkig geprezen met zijn lot, want er was niets waar hij meer van hield dan de geluiden, geuren en opwinding van veldslagen; zijn campagnetent was zijn thuis, zijn mannen waren zijn familie, zijn wapens zijn gereedschap. Jarenlang leefde hij vrijwel uitsluitend voor de vreugde van het gevecht; ja, hij had een vrouw genomen, Stratonice, en ja, hij had de tijd gevonden om twee kinderen bij haar te verwekken, maar dat uitstapje naar huiselijkheid had hij pas ondernomen toen hij eind veertig was, en het was meer een tussendoortje dan een weloverwogen plan geweest.

Tegenwoordig was vechten voor het genot van het gevecht niet meer genoeg voor Antigonos, hoeveel plezier hij er ook aan beleefde, want hij had een lege troon gezien, en nu was zijn grootste wens die in te nemen, zodat zijn oudste zoon Demetrios hem kon erven en hij

een dynastie had gesticht. Toegegeven, technisch gezien werd die troon door twee personen bezet – dat dacht hij in ieder geval op dat moment – maar de een was een kind en de ander een idioot. Het kind, vernoemd naar zijn vader, was de vijfjarige spruit uit Alexanders huwelijk met de oosterse wilde kat Roxanna, en daarmee was hij vervuild met niet-Macedonisch bloed. De idioot was Alexanders oudere halfbroer, nu Philippus genaamd, wiens verstand was aangetast door een drankje toegediend door Alexanders moeder Olympias om de weg naar de troon vrij te maken voor haar eigen kind. Philippus had het overleefd, maar zijn verstand was op het niveau van een achtjarige blijven steken. Antigonos wilde voor geen van beiden buigen; hij wilde voor niemand meer buigen sinds Alexander zijn laatste adem had uitgeblazen, omringd door zijn zeven lijfwachten, die hun oren hadden gespist om te horen wie hij als opvolger benoemde. Maar hij had maar één ding gezegd: ‘Voor de sterkste,’ terwijl hij de Grote Ring van Macedonië aan Perdikkas had aangereikt – de hoogste in rang van de zeven, maar niet de oudste – hij had verzuimd te zeggen wie ‘de sterkste’ dan wel was.

Het had niet lang geduurd voordat het rijk afgleed naar een burgeroorlog, en Perdikkas werd al snel vermoord.

Daarna kwam de dood, op zijn tweeëntachtigste, van de laatste man die Antigonos hoogachtte: Antipatros, de regent van Macedonië tijdens de afwezigheid van Alexander. En Antipatros’ opvolger was niet diens zoon Kassandros, maar dat onbenul Polyperchon, voor wie Antigonos geen greintje respect had. En zo was het zaadje van ambitie in Antigonos ontkiemd, want hij begreep dat Macedonië het rijk alleen kon behouden als één man het pakte. Het zaadje was vervolgens tot wasdom gekomen en stond nu in volle bloei, want Antigonos was ervan overtuigd dat hij die man kon zijn. Hij verlangde er met heel zijn wezen naar.

Maar er waren vele mannen die in zijn weg stonden, en niet de minste daarvan was zijn voormalige vriend Eumenes. Deze Griek uit Kardia met een absolute trouw aan het Macedonische koninklijk huis der Argeaden was niet lang geleden teruggekomen op zijn afspraak om onder Antigonos te dienen. Eumenes had zijn leger vanuit zijn satrapie Cappadocië naar het zuiden naar Syrië geleid om huurlingen

te rekruteren en schepen te bouwen. Antigonos was als de bliksem achter hem aan gegaan, want hij moest Eumenes vernietigen – er kon nooit meer vertrouwen tussen hen heersen.

En dus had Antigonos gemengde gevoelens toen hij zijn oude vriend, wapenbroeder en leeftijdgenoot Philotas ontving, terwijl hij zijn dorst leste met harswijn, gezeten onder een luifel met uitzicht over zijn legerkamp bij de Issos – de plek waar Alexander vijftien jaar eerder zijn verbluffende overwinning op Darius van Perzië had behaald.

‘Ik neem aan, aangezien ik Eumenes niet in ketenen zie – of zijn hoofd in een zak – dat je geen succes hebt gehad,’ observeerde Antigonos en hij gebaarde naar een kan met wijn op de tafel naast hem.

‘Ik heb gedaan wat je me vroeg: ik ben met dertig van onze jongens in zijn kamp geïnfiltrerd en heb geprobeerd Eumenes’ mannen over te halen om zich tegen hem te keren.’ Philotas ging zitten en schonk zichzelf wijn in.

‘En?’

‘En hij is weg, vijf dagen geleden, in oostelijke richting, naar Mesopotamië.’

Antigonos kreunde en hield zijn beker op om bijgevolgd te worden. ‘Met zijn leger of als vluchteling?’

‘Met zijn leger. Verder is er nieuws uit het oosten, namelijk dat Peithon, satraap van Medië, de nieuwe satraap van Parthië heeft laten executeren om zijn eigen broer daar te benoemen. Peucestas en de andere oostelijke satrapen hebben een bondgenootschap tegen hem gesloten en hem verslagen. Ik vermoed dat Eumenes hoopt de dertigduizend man van die oostelijke alliantie met zijn eigen leger te verenigen.’

‘Dat zou een formidabele tegenstander zijn.’ Antigonos dacht enkele momenten na over het nieuws, hij krabde in zijn weelderige grijze baard alsof hij er een klein knaagdier uit probeerde te halen. ‘En de Zilveren Schilden konden niet verleid worden om Eumenes in de steek te laten?’

‘Ik heb geprobeerd ze over te halen, maar nee, ze wilden niet. Ze blijken verbazingwekkend trouw aan hem te zijn.’

‘Terwijl hij een Griek is, en een sluwe nog wel.’ *Hoe kan uitgerekend de elite-eenheid van het leger Eumenes steunen?* Peinzend liet Antigonos

zijn ene oog over zee dwalen; uit het andere, een massa littekenweefsel, het gevolg van een Griekse pijl tijdens de slag bij Chaeronea, sijpelde een bloedrode traan. 'Hebben hun commandanten ook verteld waarom ze hem steunen?'

'Antigenes en Teutamus vertrouwen je niet, ze zijn bang dat je ze laat executeren als ze naar je overlopen. Eumenes heeft weinig vrienden, zo zeiden ze, omdat hij een Griek is en daarom zal hij eerder genegen zijn degenen die hij heeft in leven te laten.'

'M'n reet! Ze vertrouwen eerder een Griek dan mij! M'n vochtige harige reet! Ze zijn Macedonische officieren, net als ik, en ze vertrouwen me niet. Wacht maar tot ik ze in mijn handen heb, dan...'

Antigonos haalde diep adem om te kalmeren.

'Dat is precies hun punt, oude vriend; en ik moest toegeven dat ze waarschijnlijk gelijk hadden.'

'Wat heb je gedaan?'

'Je hebt me wel gehoord.' Philotas pakte de karaf en vulde Antigonos' beker weer bij. 'Doe maar niet zo verontwaardigd, Antigonos; we hebben al gauw zeventig keer schouder aan schouder in de voorste linie gevochten, dat lijkt me vaak genoeg om je te kennen. Natuurlijk had je ze gedood. De Zilveren Schilden zijn de meest ervaren en gevreesde eenheid van het hele leger, drieduizend man van in de zestig of ouder die hun hele leven lang niets anders dan oorlog hebben gekend, en daardoor hebben ze een sterke mening en zijn ze invloedrijk. Zij waren het die Alexander dwongen om in India om te draaien; zij waren het die zich achter de idioot, Philippus, opstelden en hem koning maakten, waardoor we nu in deze rotzooi met twee koningen zitten. Ze rebelleerden tegen Antipatros omdat hij ze hun achterstallige soldij niet betaalde, weet je nog? Ze hadden Antipatros vermoord als jij en Seleukos niet hadden ingegrepen. Moet ik doorgaan? Nee, natuurlijk niet. Ze zijn gevaarlijk en als ik ze had overgehaald om naar jou over te lopen, dan was het enige verstandige wat je had kunnen doen hun leiders executeren en de eenheid naar een of ander stinkgat aan het einde van het rijk sturen – niet alleen voor jouw gemoedsrust, maar ook voor het moreel van het hele leger. Dus nee, oude vriend, doe nou niet zo verontwaardigd.'

Antigonos bromde nors, maar zei niets, want hij beseftte dat Philo-

tas de waarheid had gesproken. Zonder de Zilveren Schilden als kern van zijn leger kon Eumenes niet overleven, en Antigonos wel, en iedereen wist dat.

‘Ptolemaeus had ook een afgezant gestuurd,’ ging Philotas verder, ‘maar alleen naar Antigones en Teutamus, niet naar de mannen, maar met hetzelfde verzoek: dood Eumenes en loop naar hem over.’

‘En hadden ze zin om naar Egypte te gaan?’

Philotas schudde het hoofd. ‘Hetzelfde probleem: ze wisten dat Ptolemaeus ze onmiddellijk zou laten executeren, waarna hij de Zilveren Schilden zo ver mogelijk stroomopwaarts aan de Nijl zou legeren, waar ze door iedereen op de krokodillen na vergeten zouden worden.’

O, Ptolemaeus, je vindt jezelf de slimste van Alexanders zeven lijfwachten, veilig in je fort Egypte; maar jou krijg ik heel binnenkort ook nog wel. Op het moment waarop die gedachte in hem opkwam, besepte hij dat Ptolemaeus van de vijf overlevende lijfwachten het veiligst was. Perdikkas, aan wie Alexander op zijn sterfbed de Grote Ring van Macedonië had gegeven, met de noodlottige woorden, was vermoord vanwege de arrogante manier waarop hij het rijk in handen had proberen te nemen; hij had zijn hand overspeeld door Egypte te willen veroveren.

Leonnatus, arrogant en ijdel, was gesneuveld in een slag. Hij was naar Griekenland gekomen om Antipatros te ontzetten, die in de stad Lamia zat en belegerd werd door een Atheens leger nadat de Grieken kort na Alexanders dood in opstand waren gekomen tegen de Macedonische heerschappij. *Maar kan ik tegen Ptolemaeus optrekken nu Eumenes op weg naar het oosten is om daar steun te zoeken?* Dat was het probleem waarmee Antigonos zich nu geconfronteerd zag: stel dat Eumenes de steun wist te verwerven van de voormalige lijfwacht in het oosten, Peucestas, de satraap van Persis, en van de rest van de oostelijke alliantie, en misschien ook nog van Seleukos, de nieuwe satraap van Babylonië, een ambitieus man in opkomst – *die een lesje nodig heeft* – dan zou de kleine Griek beslist over een formidabele legermacht beschikken.

Antigonos stond op en keek naar zijn leger op de kustvlakte. Ruim vijftigduizend man sterk, onder wie bijna tienduizend cavaleristen. Flarden rook, vermengd met de geur van bradend lamsvlees en ge-

roosterde vis, stegen op van de duizenden kookvuurtjes verspreid over het kamp. Hij ademde diep in en genoot van de geur van een leger in rust. *Goden, wat hou ik van dit leven.* Hij keek in noordelijke richting over de vlakke naar de plek waar al die jaren geleden Alexander zijn leger had omgedraaid en de achtervolgende Perzen had verslagen. Hij had toen een deel van de falanx aangevoerd – de formatie van piekeniers, zestien rijen diep, die het aambeeld van het Macedonisch leger was, met de cavalerie als hamer. Darius, de Grote Koning, was die dag van het slagveld gevlucht en zijn bewind was daarmee zo goed als afgelopen. Antigonos sloot zijn oog en genoot van de herinnering aan een kwart miljoen mannen in een dodelijk gevecht gewikkeld. *Goden beneden, dat was nog eens een dag; zo iets zal ik nooit meer meemaken. Maar als het Eumenes lukt om bondgenoten in het oosten te maken, dan kan de slag die volgt weleens bijna net zo groot worden.*

Glimlachend bij de gedachte opende Antigonos zijn oog en keek naar Philotas. ‘En hoe zit het met Eumenes’ vloot?’

‘Die lag in Rhosos, enkele mijlen ten zuiden van hier; ik heb ze overgehaald naar jou over te lopen toen ze jouw vloot zagen aankomen na de zege in het noorden. Nog mooier is dat Eumenes al zijn geld al aan boord had laten brengen om dat naar Europa te transporteren. Pech voor hem.’

Antigonos wreef in zijn handen, grinnikend. ‘Wat jammer. Om hoeveel gaat het?’

‘Dertig kisten met munten, goud en edelstenen. We hebben nog niet alles geteld. Het is allemaal in Rhosos.’

‘Minimaal vijfhonderd talent, lijkt me,’ zei Antigonos tevreden toen de schatbewaarder de laatste van de kisten had geopend die op de vloer van de schatkamer stonden in het paleis bij de haven van Rhosos, negen mijl ten zuiden van Issos. Hij sloeg zijn negentienjarige zoon Demetrios op de schouder. ‘Wat zeg je daarvan, jongen?’ Hij bukte en pakte een gouden ketting bezet met saffieren uit een kist. ‘Die is mooi voor je moeder, dat zal haar troosten voor het feit dat we haar in Celaenae hebben achtergelaten. Kies iets voor Phila, ze verdient het vast wel.’

Demetrios, nu langer dan zijn vader, had een gladgeschoren ge-

zicht dat aantrekkelijk was – ondanks zijn indrukwekkende neus – en een volle bos golvend, donkerbruin haar. Hij keek trots naar Antigonos. ‘Dat doet ze zeker, vader, zeker, ze is zwanger.’

Dat leidde tot een fermere schouderklap en een brede grijns. ‘Ha, je hebt flink je best gedaan, m’n jong; en jij je maar zorgen maken dat je haar niet aankon omdat ze tien jaar ouder is dan jij.’

De blik van trots veranderde in een van gekwetste waardigheid. ‘Ik heb nooit problemen gehad met vrouwen aanpakken.’ Demetrios draaide zich weg van de hand die nog op zijn schouder lag. ‘En ik heb liever niet dat u het suggereert, vader, vooral niet als er anderen bij zijn.’ Hij wierp een boze blik op de schatbewaarder en diens slaven.

Antigonos hief zijn handen op. ‘Niet zo snel beledigd zijn, Demetrios. Ik heb je tot het huwelijk gedwongen, weet je nog? Het was een sluwe politieke zet om je te laten trouwen met een van Antipatros’ dochters, die toevallig ook de weduwe van Krateros was.’ Antigonos keek zijn zoon in de ogen en vroeg zich af wat er gebeurd zou zijn als Krateros, de lieveling van het leger en de succesvolste generaal van Macedonië na Alexander, niet was gesneuveld in een slag tegen Eumenes. *Hij was Antipatros’ eerste keuze om hem op te volgen als regent in plaats van dat onbenu Polyperchon; als Krateros regent was geworden, was ik nog steeds niet meer dan de satraap van Frygië en volgde ik zijn bevelen op. Misschien heeft Eumenes me wel een grote dienst bewezen door hem te doden en moet ik de kleine Griek eigenlijk dankbaar zijn.* ‘Goed, kies een sieraad uit voor de moeder van je aanstaande kind en wees niet zo lichtgeraakt.’ Hij ging dichterbij zijn zoon staan, gebaarde naar de schat en fluisterde: ‘En vergeet niet, Demetrios: ik financier Kassandros’ oorlog in Griekenland tegen Polyperchon. Een deel hiervan gaat naar hem, genoeg om er zeker van te zijn dat hij wint, waarna hij flink bij mij in de schuld staat. We weten dat hij een giftig karakter heeft en dus mogen we zonder meer aannemen dat hij de koningen uit de weg gaat ruimen en dan zelf op de troon van Macedonië wil plaatsnemen. Jouw kind is zijn neef en hij heeft nog geen erfgenaam. Als we Azië eenmaal in handen hebben...’ Antigonos gebaarde dat zijn zoon de zin moest afmaken.

Demetrios dacht even na. ‘Dan kijken we naar het westen en pakken Macedonië van Kassandros af.’

‘En zorgen dat hij daarbij omkomt.’

Demetrios glimlachte, kil. ‘En mijn zoon zal aanspraak maken op de troon en ik word regent.’

‘Nee, Demetrios, jij zult koning zijn; koning van Macedonië en het rijk; en jouw zoon zal de titel erven en hij verenigt Antipatros’ familie met de onze, waardoor de aanspraak onweerlegbaar wordt omdat alle Argeaden dood zijn, en zo wordt onze dynastie gesticht.’

Demetrios’ ogen gingen wijd open toen de reikwijdte van zijn vaders droom tot hem doordrong. ‘U wilt alles?’

‘Ja, m’n jongen, alles.’

‘Zelfs Ptolemaeus in Egypte?’

‘Vooral Ptolemaeus in Egypte, anders moeten we voortdurend tegen hem vechten over de heerschappij over Syrië en Cyprus. De vraag is alleen: moet ik hem verslaan voor ik Eumenes en het oosten overwin of erna?’

‘En Lysimachus in Thracië dan?’

Antigonos wuifde de naam van de wreedste van Alexanders lijfwachten weg. ‘Hij zal het niet erg vinden ons trouw verschuldigd te zijn zolang we hem met rust laten in Thracië; hij heeft de tijd van zijn leven met zijn strijd tegen de noordelijke stammen en scheidt graag op hoe hij ons allemaal behoedt voor een barbaarse invasie uit het noorden. Als we hem geld geven kan hij verder aan zijn forten bouwen en zal hij ons onze gang laten gaan.’

‘En Olympias?’

‘Kijk, daar zien we de waarde van goede inlichtingen. Kom, we maken een wandelingetje.’ Hij leidde Demetrios naar de binnenplaats van het paleis, met uitzicht op de haven. ‘Je hebt weleens gehoord van Archias de ballingjager, toch?’

Demetrios knikte. ‘Natuurlijk, de acteur die huurmoordenaar werd.’

‘Goed, een paar maanden geleden wist Ptolemaeus voor een ongehooflijke som geld de ballingjager over te halen om naar Macedonië te gaan en zijn aandeel in Alexanders dood aan Olympias te bekennen.’

Demetrios keek zijn vader aan met een mengeling van nieuwsgierigheid en verbazing. ‘En wat was dat aandeel?’

‘Toen de oude Antipatros Kassandros naar Babylon stuurde om be-

vestiging te krijgen van Alexanders benoeming van Krateros tot regent in plaats van Antipatros, reisde Archias tot aan Tarsos met hem mee. Daar leverde hij Kassandros een gif, waarna die doorging naar Babylon; Alexander stierf kort na zijn aankomst. Iollas, Kassandros' jongere halfbroer, was Alexanders schenker en bereidde dus diens dranken.' Antigonos zweeg even om de implicatie van zijn woorden tot Demetrios door te laten dringen en keek intussen naar een slanke, snelle *lembos* – een klein schip zonder dek – die door de havenmonding gleed; hij kneep zijn oog samen tegen de schittering van de zon op de kalme zee.

Demetrios stelde zijn vader niet teleur. 'Olympias heeft altijd beweerd dat Alexander vermoord is door Antipatros of een van diens familieleden, maar ze had geen bewijs. Tot nu.'

Antigonos grijnsde. 'Nu is ze er volkomen van overtuigd, ook al gaat het om indirect bewijs, voor haar is het voldoende.'

'Ze zal dus wraak willen nemen.'

'Dat zal ze zeker, en we weten dat ze een wraaklustig secreet is, terwijl niemand haar iets kan aandoen omdat ze als moeder van Alexander onaantastbaar is; zelfs Antipatros heeft geen enkele poging gedaan haar uit de weg te ruimen in de tien jaar waarin ze in Alexanders afwezigheid tegen hem konkelde. Niemand kan haar met een vinger aanraken...'

Antigonos liet de gedachte hangen.

'Behalve iemand die Alexander met zijn hele wezen haatte; iemand die weet dat als hij haar niet doodt, zij hem en zijn hele familie zal uitroeien. Kassandros moet haar wel doden.' Demetrios keek zijn vader waarderend aan. 'Dat was heel slim van Ptolemaeus.'

'Ja, dat moet ik toegeven, al is het met tegenzin. Dus je ziet, Demetrios,' ging Antigonos verder, terwijl hij keek naar de figuur die van de *lembos* op de kade sprong, nog voordat het schip goed en wel was afgemeerd, 'we hebben iemand in het westen die zijn eigenbelang denkt te dienen door oorlog te voeren tegen Polyperchon en daarmee tegen Olympias, terwijl hij in werkelijkheid de weg voor ons vrijmaakt als we eenmaal met Eumenes en Ptolemaeus hebben afgerekend. Al met al een erg bevredigende situatie. Dus kies nu maar een leuk sieraad voor je vrouw uit, die zelfs op haar gevorderde leeftijd een grote rol speelt in onze plannen.'

‘Ja, vader, doe ik.’

‘Antigonos!’ riep Philotas, die de binnenplaats op liep met een rol in zijn hand. ‘Dit komt net van Kassandros.’

Antigonos nam de rol aan en begon te lezen, zijn lippen bewogen mee. ‘Kijk eens aan, er begint schot in de zaak te komen.’

‘Wat staat er, vader?’ vroeg Demetrios.

‘Kassandros’ spionnen hebben hem verteld dat de idiote koning Philippus en zijn lastpak van een vrouw, Adea, geëxecuteerd zijn door Olympias, samen met honderden van Kassandros’ aanhangers en verwanten. Ze heeft ook de familietombes onteerd en zijn broer, stiefmoeder en twee jonge halfbroertjes vermoord. Kassandros zal naar het noorden optrekken om wraak te nemen zodra hij in de Peloponnesos heeft afgerekend met Polyperchons zoon Alexandros.’ Hij glimlachte en schudde het hoofd. ‘Olympias heeft haar eigen doodvonnis getekend.’ Hij gaf de brief aan zijn zoon. ‘Het lijkt erop dat we haar dankbaar moeten zijn. Lees zelf maar.’

‘Gaat u troepen sturen om Kassandros te helpen?’ vroeg Demetrios nadat hij de brief had gelezen.

‘M’n reet. Hij moet niet te machtig worden. Ik stuur hem geld voor huurlingen en steekpenningen, maar meer ook niet. En ik zal hem eraan herinneren dat hij mijn mannen en vloot terugstuurt zodra hij Olympias heeft gedood en Macedonië in handen heeft.’

‘Denkt u dat hij dat doet?’

‘Nee, en dat geeft me het excuus dat ik nodig heb om binnen te vallen.’

‘En Ptolemaeus?’

‘Zo nodig kunnen we een tijdelijk bondgenootschap met hem sluiten tot ik afgerekend heb met Kassandros. Nu is in ieder geval duidelijk wat ik moet doen: we laten Ptolemaeus voorlopig met rust voor het geval ik hem later nog nodig heb, we gaan achter Eumenes aan en verslaan hem voordat hij het oosten weet te verenigen.’

‘Is het niet te laat in het jaar om nog een campagne te beginnen?’

Goed zo knul, je denkt na. ‘We doen er een maand over om naar de Tigris te marcheren. We overwinteren in Mesopotamië en gebruiken de tijd daar om voorraden aan te leggen. We laten Nearchos een riviervloot bouwen zodat we rond de lente-equinox het hele leger in

Babylon hebben. Met Babylon als basis trekken we vervolgens naar het oosten.'

'En intussen rekt Kassandros voor ons met Olympias af.'

Antigonos keek zijn zoon tevreden aan en greep hem bij de schouders. 'Inderdaad, tegen de tijd dat we weer naar het westen gaan is Alexanders moeder dood en is het koninklijke huis van de Argeaden weer en stapje dichterbij het uitsterven.'

OLYMPIAS, DE MOEDER

Gelukzaligheid, dat was wat Olympias voelde nu ze haar honger naar wraak kon stillen met het bloed van haar vijanden; en daar waren er vele van, want haar leven lang had ze liever haat aangewakkerd dan vriendschappen opgebouwd. Waar had ze als moeder van Alexander immers vrienden voor nodig? Alexander was nu dood, maar desondanks vond ze het niet de moeite waard om dankbaarheid op te wekken bij de mensen over wie ze nu heerste. Want ze bezat de Grote Ring van Macedonië en was de regent voor haar kleinzoon, de vijfjarige koning, de naamgenoot van zijn vader. Polyperchon, door Antipatros aangewezen als zijn opvolger als regent, had zijn taak afgestaan ten gunste van haar; ze had die aanvaard, had de ring aangenomen en om haar wijsvinger geschoven, die ze omhooghield om het onweerstaanbare symbool van macht te bewonderen.

Vanuit het hart van het paleis te Pella, de hoofdstad van Macedonië, had Olympias haar greep op de macht verstevigd, waardoor vrijwel iedereen haar nu vreesde. Ze was inmiddels eind vijftig en verfdde haar haar zwart, dat ze, op twee lokken aan weerszijden van haar hoofd na, met gouden pennen in een weelderige knot boven haar hoofd had opgestoken en versierd met een overdaad aan edelstenen; al met al was ze nog een indrukwekkende vrouw; elegant en gevaarlijk.

‘Zo spreek je niet tegen me, Thessalonike.’ Olympias’ stem was laag en dreigend, haar met kohl aangezette ogen tot spleetjes geknepen – het evenbeeld van de slangen die ze vereerde. Ze zat op een verhoogde troon en keek neer op de vrouw voor haar, halverwege de twintig, maar met een krachtige uitstraling die haar jeugdigheid weersprak.

Thessalonike, door Olympias als dochter geadopteerd nadat ze haar moeder had vergiftigd, een rivaliserende vrouw van Philippus, de tweede van die naam, gaf geen krimp onder Olympias’ stijgende woede. ‘U luistert niet, moeder; u hebt het te druk met het uitmoorden van iedereen die dertig jaar geleden weleens op een rare manier naar u heeft gekeken.’

‘Ik neem alleen de wraak die me toekomt.’

‘Daar hebt u geen monopolie op. Binnenkort zal Kassandros in de Peloponnesos afgerekend hebben met Polyperchons zoon Alexandros. Het beleg duurt nu al maanden. Tegea zal snel vallen, en als dat eenmaal gebeurd is, zal Kassandros naar het noorden komen, op zoek naar de wraak waarvan hij vindt dat die hém toekomt.’

‘Poeh!’ Olympias wuifde het idee weg. ‘Voor het zover is komt Eumenes met zijn leger en dan verpletteren we Kassandros tussen ons in.’

‘Waar is hij dan? Hij had al in Griekenland moeten zijn, maar we hebben niets gehoord. Hij heeft de schepen en het weer was gunstig, dus er was niets om hem te weerhouden.’ Thessalonike zweeg even om het punt te benadrukken en keek Olympias strak aan. ‘Tenzij...’

‘Tenzij wat?’

‘Tenzij Antigonos’ vloot de Hellespont heeft verlaten en naar het zuiden is gevaren en hem heeft verslagen.’

Ze heeft gelijk. Olympias dacht na terwijl ze met een vinger op de armleuning van de troon tikte. *Het is al bijna een maand geleden dat Polyperchon erin is geslaagd zijn vloot te verspelen door Antigonos’ schepen aan te vallen in de Hellespont. Antigonos heeft de tijd gehad om zijn vloot te repareren.* ‘Als je gelijk hebt hoeven we Eumenes niet te verwachten.’

‘Nee, we mogen niet op hem rekenen. En zonder Eumenes kan niets Kassandros ervan weerhouden naar het noorden te marcheren. En we hebben geen vloot om de zijne op te vangen.’

‘Laat hem maar komen; ik steek zijn ogen uit, ruk zijn ballen eraf en prop ze in de lege oogkassen.’

‘Moeder, u laat uw emoties het gezond verstand overvleugelen.’

‘Natuurlijk! Die pokdalige lafaard heeft mijn zoon vermoord! De grootste man die ooit geleefd heeft, vermoord door hem – een man die niet eens het recht heeft om aan te liggen aan de maaltijd omdat hij nog steeds geen wildzwijn heeft gedood. Pff! Natuurlijk reageer ik emotioneel.’

Thessalonike haalde diep adem en wierp een blik op Polyperchon, die stilletjes aan de raadstafel in de troonzaal zat.

‘Hij zal je niet helpen,’ snierde Olympias. ‘Hij doet wat ik hem beveel, als een brave hond.’

‘Zeg hem dan dat hij alle schepen die hij kan vinden moet verzamelen, het leger in paraatheid brengt en alle passen tussen Thessalië en Macedonië bezet, zodat we Kassandros kunnen opwachten op de plek die ons het beste uitkomt en we hem kunnen verslaan. Als hij Macedonië binnentrekt zullen de mensen zijn kant kiezen.’

‘Van Kassandros, de moordenaar van Alexander? Ha! De Macedoniërs zullen hem nooit steunen tegen Alexanders moeder.’

‘Dat doen ze wel, moeder; ze voelen geen liefde voor u en dat weet u heel goed.’

Ze heeft weer gelijk. Ze mogen bang voor me zijn, maar dat is niet genoeg om ze aan mijn zaak te binden; ze mogen Kassandros haten, maar van mij hebben ze een nog grotere afkeer. Maar wat kunnen de liefde en meningen van het volk me schelen? Ik wil Kassandros, niet liefde. Ze wendde haar blik naar Polyperchon. ‘Nou? Gaat Kassandros snel die waardeloze zoon van je verslaan?’

Polyperchon, een grijze, kalende en tengere man die bestemd was om te volgen in plaats van te leiden – wat zijn bereidheid om de ring op te geven verklaarde – aarzelde niet, want hij was de meester van het detail; een volleerde onderbevelhebber. ‘Als Eumenes niet komt om Tegea te ontzetten, zal de stad vallen. Mogelijk weet Alexandros te ontsnappen, maar de meeste overlevende manschappen zullen in Kassandros’ leger worden opgenomen en dan, zeker, zal hij naar het noorden komen, machtiger dan hij eerst was. Als er geen vloot is om hem tegen te houden kan hij zijn leger langs Thermopylae laten varen

en is de uiterst dure afspraak met de Aetoliërs om de pas te verdedigen tegen Kassandros irrelevant.’

Olympias fronste. ‘Maar we hebben nog altijd meer dan genoeg manschappen om het tegen hem op te nemen: we hebben jouw leger en het leger van mijn neef Aeacides, dat in het westen zijn kamp heeft opgeslagen en pas naar Epirus zal terugkeren na de verloving van mijn kleinzoon met zijn dochter. En dan zijn er ook nog Aristonous’ mannen.’

‘Aristonous is naar zijn landerijen teruggegaan en heeft zijn mannen meegenomen, zoals u heel goed weet, moeder,’ zei Thessalonike, haar gebalde vuisten hingen langs haar zij. ‘Hij walgt van uw gedrag, van de moord op Adea en Philippus en alle aanhangers van Kassandros.’

‘Ze verdienden het om te sterven!’

‘Niet voor een man met Aristonous’ eergevoel.’

‘Die kerel is zwak; de enige van de zeven lijfwachten van mijn zoon die zich liever op zijn landerijen terugtrok dan een satrapie te nemen.’

‘Misschien wist hij wat er zou gaan gebeuren en wilde hij er niets mee te maken hebben.’

‘Nou, hij heeft ermee te maken. Ik zal hem bevelen onmiddellijk naar Pella terug te keren. Polyperchon, zorg er meteen voor.’

Polyperchon knikte.

Olympias wierp hem een boze blik toe. ‘Waarom zit je daar nog, ouwe? Ik zei meteen. Nu!’

Polyperchon sprong overeind en snelde de zaal uit.

Olympias schudde het hoofd terwijl ze hem nakeek en richtte vervolgens haar blik weer op haar geadopteerde dochter. ‘Aristonous kan onze verdediging organiseren als hij terug is, ik ga niet vertrouwen op die kalende nietsnut.’

‘Als Aristonous weigert te komen zou Polyperchon weleens de enige keuze kunnen zijn. Geef hem bevel om het leger op de been te brengen en het naar het zuiden naar de grens te brengen.’

Olympias moest haar weerzin onderdrukken om een idee van een ander uit te voeren, maar gaf uiteindelijk met tegenzin een instemmend knikje.

‘En zeg tegen Aeacides dat hij zijn leger niet terug naar Epirus haalt, want u hebt het nodig.’

‘Ik zal morgen met mijn neef spreken, als hij aankomt voor de verlovings.’

Er heerste niet echt een feestelijke stemming toen Aeacides, koning van Epirus, de volgende middag door de westelijke poort Pella binnenreed. Op zijn hoofd zat een koninklijke diadeem en over zijn schouders hing een purperen mantel met gouden zoom. Langs de straten stonden veel mensen. De hele bevolking was uitgelopen om de koning te zien, maar het was niet uit nieuwsgierigheid of uit liefde of respect; ze hadden bevel gekregen te komen. Het edict was de vorige avond uitgegaan en iedereen die niet gehoorzaamde zou bestraft worden, alleen zij die konden bewijzen belangrijk werk te hebben waarbij ze tussendoor niet weg konden waren uitgezonderd. Het publiek juichte plichtmatig toen de gezette jonge koning door de stad reed, met zijn zevenjarige dochttertje naast haar moeder Phthia in een wagen aan zijn zijde. Achter hen klepperden de paarden van het escorte: een *ile* van tweehonderd man cavalerie – bewapend op de Macedonische wijze met lans, maar zonder schild – gevolgd door een *syntagma* van tweehonderdzesenvijftig falanxsoldaten, piekeniers, ook deze identiek aan de Macedonische variant. Alle troepen hadden bloemen aan hun wapens gebonden en de paarden waren versierd met hoge pluimen en linten in allerlei kleuren.

De soldaten zwaaiden en riepen begroetingen naar de menigte waar ze langskwamen; maar het gejuich van de burgers klonk geforceerd en er was geen vreugde op hun gezichten te zien, ondanks de fluitspelers, trommelaars en zangers die voor een bezielde marsmuziek zorgden. De stoet trok door de hoofdstraat, zo recht als een speerschacht, naar de agora in het centrum van de in een schaakbordpatroon opgezette stad; daar, tussen het gedrang van de menigte met een mager enthousiasme dat steeds verder wegebde, sloegen ze naar het noorden af naar het paleis aan de rand van de stad.

Olympias wachtte bovenaan de grote trap, het oude marmer van de treden weggesleten door de vele voetstappen, met achter haar de reusachtige dubbele deuren van eikenhout, beslagen met brons. Beide helften stonden open zodat er een imposante hal zichtbaar was. Een erehaag van *hypaspisten*, voorzien van glimmend gewreven bronzen

kurassen, helmen en schilden, de zestienpuntige ster van Macedonië erin gegraveerd, stond vier rijen breed langs de trap, de pluimen van roodgeverfd paardenhaar en mantels bewogen in het lichte briesje. Hun handen, de knokkels wit van het knijpen, omklemden de lange speren, die ze stijf rechtop aan hun zij hielden.

Olympias' handen rustten op de schouders van haar vijfjarige kleinzoon; de moeder van de jongen, Roxanna, was schreeuwend en met haar lange nagels uithalend naar haar vertrekken gebracht, waarna de deuren op slot gingen. Twee forse soldaten hielden er de wacht. Het tafereeltje had Olympias veel genoeg gedaan, maar de huidige situatie stemde bepaald niet tot tevredenheid.

'Waarom kijken de mensen zo somber?' vroeg ze boos aan Thessalonike, die rechts achter haar stond. 'Ze hebben bevel gekregen te juichen en blij te zijn vanwege de verloving. En kijk ze nu eens.' Ze gebaarde naar de menigte waar Aeacides langs reed; het slappe gewuif en halfhartige gejuich verraadde hun gebrek aan enthousiasme maar al te duidelijk. 'Ik moest er een paar laten ophangen om de anderen aan te moedigen.'

Thessalonikes zucht was duidelijk hoorbaar. 'O, moeder, wat weet u toch weinig van de gewone mensen van Macedonië.'

'De gewone mensen, zoals jij ze noemt, moeten doen wat hun verteld wordt; en er is hun verteld blij te zijn.'

'En waar zouden ze blij om moeten zijn?'

'Ik sta op het punt de toekomst van de Argeadendynastie zeker te stellen met deze verloving.'

'Ze zijn niet dom, ze zien echt wel dat u bezig bent uw positie als regent over hen voor de komende tien jaar zeker te stellen, en gezien wat u in minder dan een maand tijd bereikt hebt en gezien uw reputatie zijn ze er niet erg blij mee.'

'Mijn reputatie?'

'Van machtsbeluste moordenares, ja.'

Olympias draaide zich met een ruk om om haar adoptie dochter aan te kijken, waarbij ze de kleine Alexander omvergooide. 'Hoe durf je zo tegen me te praten; ik ben de moeder van Alexander!'

'Ik durf het, moeder, want u moet de waarheid over uzelf horen. We weten beiden dat u mijn echte moeder hebt vermoord en zij is er

slechts één in een lange reeks van slachtoffers; en we weten beiden dat u al uw tijd gebruikt om complotten te smeden, om macht te verwerven, en daarmee bent u een machtsbeluste moordnares en de mensen zijn bang voor u. En nee, het feit dat u Alexanders moeder bent, zoals u iedereen steeds weer onder de neus wrijft, geeft u niet het recht om te doen wat u wilt en ook nog eens liefde en respect te verwachten.'

In een flits raakte Olympias' rechterhand met kracht de wang van Thessalonike; de jonge vrouw wankelde en moest haar linkerbeen naar achteren zetten om haar evenwicht te hervinden, ze greep naar haar gezicht en rechtte haar rug. Met kille ogen en een ijzig glimlachje keek ze Olympias aan. 'Ooit zult u daar spijt van hebben, Olympias. Dat zweer ik.'

Misschien heb ik wat te haastig gereageerd, maar het kreng vroeg erom. 'Niets wat je doet kan mij angst aanjagen.'

'O, ik bedenk wel wat, maakt u zich maar geen zorgen.' Ze bukte zich en zette de huilende koning op zijn voeten. 'Kom, Alexander, koningen huilen toch niet?'

Alexander keek op naar haar, onderdrukte enkele snikken en schudde het hoofd. Thessalonike woelde door zijn zwarte haar en streefde zijn amandelkleurige wang. 'Brave jongen.' Ze duwde hem voorzichtig terug in Olympias' handen en keek haar enkele momenten met ijskoude blik aan voordat ze weer haar plaats achter Olympias innam. Beneden was Aeacides aangekomen en stapte van zijn paard.

Olympias plooidde haar gezicht in een glimlach, koud en grimmig, en strekte haar handen naar hem uit. 'Aeacides, koning van Epirus,' declameerde ze hoog en helder om de hele menigte te bestrijken, 'we heten u welkom in Pella.' *Hij ziet er elke keer weer erger uit.*

Opgeblazen door een overmaat aan wijn, met hangende wangen, een wijkende haarlijn en een vlekkerig gezicht, zag hij er tien jaar ouder uit dan de drieëntwintig jaar die hij telde. Aeacides beklom, niet al te vast, de trap en pakte de uitgestoken handen beet. 'Koningin Olympias, nicht, wat een genoeg hier te zijn.'

Je kunt me niet luchten of zien en ik jou niet. 'We kijken ernaar uit om onze huizen te verenigen met de verloving van uw dochter Deidamia met mijn kleinzoon Alexander, de vierde van die naam van Macedonië.' Ze hief beide armen op naar de menigte om het gejuich aan te moe-

digen, maar werd opnieuw teleurgesteld en voelde woede over de lauwe reactie. Stampend met haar voeten draaide ze zich om en met een abruptheid die iedereen schokte ging ze naar binnen.

Thessalonike wierp een blik op haar verdwijnende adoptiemoeder en glimlachte lichtjes voordat ze zich tot Aeacides wendde en gebaarde dat hij haar moest volgen. ‘Zullen we?’

‘En zo, voor de goden en voor het aanwezige gezelschap verklaar ik deze man, Alexander, en deze vrouw, Deidamia, verloofd.’ Aeacides, de vader van de bruid, keek met bloeddorlopen varkensoogjes naar de twee beduusde kinderen voor hem. Ze stonden hand in hand, symbolisch aan elkaar gebonden met een leren riem. Thessalonike en het handjevol edelen dat momenteel in de gunst bij Olympias stond – hun leven was in ieder geval gespaard – waren aanwezig als getuigen. ‘Ze zullen trouwen na de eerste maanstonde van mijn dochter. Zoals afgesproken krijgt ze als bruidsschat duizend stuks runderen en honderd talent in goud en zilver.’

Terwijl Aeacides verderging met het opsommen van de bruidsschat keek Olympias met afkeer naar de koning van Epirus, van wie ze voogdes was geweest toen hij als minderjarige op de troon kwam nadat zijn neef erin was geslaagd te sneuvelen tijdens een campagne in het verre Italië. Ze haatte hem vanaf de dag dat hij meerderjarig was geworden, omdat er daarmee een einde aan haar regentschap over Epirus was gekomen. Om het nog erger te maken had hij haar ook nog eens een plek aan de raadstafel ontzegd, waarmee hij haar dat ene ontnam waar ze naar smachtte: macht. *Met wat geluk drink je jezelf dood; tenzij ik natuurlijk besluit je te vergifigen.* Ze dacht even na over die mogelijkheid. *Misschien zal ik over een paar jaar...*

‘Wat gebeurt hier?’ klonk een schelle stem bij de deur. ‘Waarom ben ik buitengesloten van zowel de ceremonie als de ontvangst?’

Olympias draaide zich om naar Roxanna, Alexanders moeder, klauwend naar het gezicht van een wachter die haar binnenkomst probeerde te verhinderen. *Hoe is ze ontsnapt? Die twee bruten die ik bij de deur had gezet kunnen een fikse straf verwachten.*

‘Weg,’ siste Roxanna en ze probeerde met haar nagels de ogen van de man uit te krabben.

‘Laat haar binnen,’ beval Olympias.

Roxanna spuugde naar haar slachtoffer, dat met bebloed gezicht opzijstapte, en liep de zaal in, haar donkere ogen fonkelden tussen haar sluier en een hoge hoofdtooi. Ze bleef staan en wees naar Olympias, aan haar lange nagels hing een bloederig stuk vel. ‘Je sluit me buiten, je mijdt me en je pakt mijn kind van me af. En nu houd je me weg van de verloving van mijn zoon. Ik ben een koningin en een koningin hoort in het middelpunt van alles te staan.’

Olympias glimlachte kil. ‘Och nee toch, hebben de wachters het bevel om je naar buiten te laten niet doorgekregen? Ik zal de slaaf die het moest brengen laten afranselen.’ *Of eigenlijk de wachters.* ‘Waar zijn je wachters eigenlijk?’

Roxanna’s ogen verraadden een triomfantelijk gezicht onder de sluier. ‘Ik had medelijden met ze en liet mijn slavinnen ze eten en drinken brengen.’

Wat een idioten om een geschenk van de wilde kat te vertrouwen; hoe vaak moet ik ze wel niet waarschuwen. ‘Dood dus?’

‘Zo langzamerhand.’

‘Goed, nu je er toch bent.’ Ze gebaarde Roxanna dat ze naast Alexander moest plaatsnemen. De jongen kromp ineen toen zijn moeder een hand op zijn schouder legde; zijn ogen, even donker als die van haar, keken de zaal rond alsof hij een vriend zocht, zonder die te vinden. *Kijk eens hoe weinig liefde bij voor je voelt.*

Aeacides schraapte zijn keel en ging verder, verlangend naar het gedeelte van de ceremonie waarbij hij mocht drinken. ‘Bovendien zal ik een bondgenootschap tekenen waarin ik de steun van Epirus beloof bij de verdediging van de troon van mijn schoonzoon tegen gevaren van buiten en binnen.’

‘Je gaat meer dan dat doen, Aeacides,’ zei Olympias, ‘je laat je leger hier zodat ik het tegen Kassandros kan gebruiken.’

Aeacides knipperde met zijn ogen en keek haar geschokt aan.

‘Ik stuur het terug zodra Kassandros dood is.’

‘Maar dan ligt Epirus er weerloos bij.’

‘Probeer niet zo onnozel te doen, Aeacides, dat past een koning niet. Macedonië is het enige land dat Epirus zou kunnen aanvallen, en waarom zou ik dat doen? Volgens mij kun je die enkele inval van Il-

lyrische stammen in het noorden wel aan met de garnizoenen die je hebt achtergelaten.'

Aeacides deed zijn mond open om wat te zeggen.

'Ik accepteer geen nee.'

'Ik ben de koning van Epirus en ik neem van niemand bevelen aan.'

'Fout, Aeacides, je volgt mijn bevelen op; in ieder geval als je wilt dat je kleine zoontje Pyrrhus een koninkrijk heeft om te erven.'

'Is dat een dreigement?'

'Goed gezien. Ja, het is een dreigement, alweer. Al zou het niet nodig hoeven zijn aangezien het in je eigen belang is om je leger hier te laten in de oorlog tegen Kassandros.'

'Hoezo?'

'Denk na. Als Kassandros Macedonië verovert, wil hij zeker niet iemand op de troon van Epirus die familie van mij is, nééf, lijkt je ook niet?'

Aeacides dacht daar even over na, zijn gezicht een en al concentratie bij de berekening. 'Goed dan,' zei hij uiteindelijk. 'Ik heb besloten om met het leger van Epirus in het koninkrijk Macedonië te blijven om de belangen van mijn dochter veilig te stellen.'

Olympias glimlachte naar haar verwant. 'Dat is een heel goed idee van je, Aeacides. Je kunt in het westen van het land bij je manschappen verblijven, vlak bij de grens, voor het geval Kassandros ons probeert te verrassen door via het binnenland aan te vallen in plaats van langs de kust te komen.'

Aeacides mompelde iets onverstaanbaars. Olympias negeerde hem en keek naar de twee kinderen, die nog verwarder leken dan eerst; ze maakte hun handen los. 'Mijn schatjes, het is tijd om afscheid van elkaar te nemen; en vergeet niet dat jullie over zes of zeven jaar met elkaar gaan trouwen. Zeg maar dag tegen Deidamia, Alexander.'

Alexander keek naar zijn verloofde, twee jaar ouder en een halve kop groter en veel bleker dan hij. 'Dag, Deidamia.'

'Zeg haar hoe blij je bent dat ze heeft toegestemd om je vrouw te worden.'

'Het maakt me blij dat je mijn vrouw zult zijn.'

Deidamia keek hem met ernstige, blauwe ogen aan. 'We zullen het zien, Alexander, het duurt nog lang.'

Het meisje is een belofte als ze als zevenjarige al zo kan redeneren. Olympias boog zich voorover om haar op de wang te kussen en pakte Alexander bij de hand.

‘Geef hem aan mij,’ siste Roxanna van onder haar sluier.

‘Wat? Zodat je hem kunt terroriseren en tegelijkertijd verpesten? Nee, Roxanna, je speelt geen rol meer in zijn opvoeding, hij zal als Macedonische koning worden grootgebracht en niet als een verwende oosterse potentiaat met een voorkeur voor jongetjes en sorbets.’

Roxanna blies als een kat, haar sluier wapperde. ‘Ik zal mijn wraak nog krijgen, Olympias, ik zweer het, met heel mijn hart.’

‘Wees voorzichtig met wat je wenst, kreng. Ik ben de enige die je in leven houdt. Mogen de goden je helpen als je in Kassandros’ klauwen valt.’

KASSANDROS, DE JALOERSE

‘**W**at zeiden ze?’ Kassandros’ smalle, pokdalige gezicht liep paars aan van verontwaardiging; zijn diepliggende ogen brandden aan weerszijden van zijn haak-

neus terwijl hij zijn jongere halfbroer aankeek.

‘Ze zeiden nee,’ herhaalde Philippus.

‘Zeg dan aan Crateuas en Atarrhias dat ze zich als generaals met ruggengraat moeten gedragen en opnieuw aanvallen!’ Kassandros brulde in Philippus’ gezicht. ‘En zeg ze dat elke man die dit keer achterblijft zal voelen hoe scherp mijn zwaard is.’ Kassandros vloekte en keek over de belegeringslinie naar het niemandsland vol zich terugtrekkende stormtroepen en verder naar de muren van Tegea, waarachter rook oprees van brandende huizen, en waar de spookachtige figuurtjes van juichende verdedigers waren te zien. Aan de voet van de muren lagen talloze doden en stuiptrekkende gewonden. ‘We moeten Tegea innemen en Alexandros verslaan voordat Eumenes met zijn vloot en leger komt.’ Hij wendde zijn smalle, hologige gezicht met haviksneus naar zijn halfbroer, bijna een kop kleiner en een stuk breder gebouwd, en pakte hem bij de zoom van de tuniek die boven zijn borstplaat uitstak. ‘Het moet! Het moet! Als het niet lukt worden we omsingeld: Eumenes in het oosten met schepen en een leger; Alexandros hier, vrij om uit te breken zodra ik de belegering ophef,

Aeacides in het noordwesten, en Olympias met Polyperchon – en misschien zelfs Aristonous – in het noordoosten. En wat dan?’

Philippus pakte de pols van zijn halfbroer beet en wrikte diens greep los. ‘Mannen een zekere dood in drijven is niet de manier om een stad in te nemen, Kassandros. Crateuas en Atarrhias zijn zich daar heel goed van bewust en ze hebben me gevraagd je te vertellen dat het hun mannen zijn; je hebt ze enkel geleend op bevel van Antigonos. En ik vind dat ze gelijk hebben om te weigeren nog een stormloop te proberen.’

Kassandros rechtte zijn rug en sneerde: ‘Wat weet jij van het veroveren van steden? Je bent pas zeventien.’

‘Genoeg om te begrijpen dat deze stad na twee maanden van belegering nog altijd sterk genoeg is om een vastberaden aanval van veel fittere mannen moeiteloos af te slaan. En als een generaal zijn leger met de dood bedreigt wanneer zijn manschappen weigeren de muren nogmaals te bestormen in een tot mislukken gedoemde aanval, dan zal dat leger gaan muiten. Een overwinning ga je zo echt niet behalen.’

Kassandros ademde diep in, haalde een hand door zijn piekerige rode haar en ontspande zich, langzaam knikkend. Het was altijd een reflex van hem om met geweld te dreigen, maar hij zag in dat zijn halfbroer in dit geval gelijk had – Philippus was altijd al veel scherper geweest dan zijn tweelingbroer Pleistarchos. Dit was al de vijfde aanval die mislukt was in de loop van de belegering en het moreel van de troepen werd steeds lager; het executeren van degenen die niet wilden vechten zou de anderen geen moed geven. Nee. Er was iets anders nodig om Alexandros uit Tegea te krijgen en daarmee met de laatste tegenstand in de Peloponnesos af te rekenen, zodat hij zijn aandacht naar het noorden kon verleggen, naar de echte prijs, Macedonië, waar hij wraak op Olympias kon nemen. ‘Goed, Philippus, de grote tienertacticus, heb je een voorstel?’

‘Ik weet dat je liever niet aan hem denkt, maar vraag je af wat vader zou hebben gedaan.’

Kassandros hoorde niet graag de naam van Antipatros, zijn overleden vader; de herinnering aan de man die hem zijn geboorterecht had ontzegd door hem als regent van Macedonië over te slaan deed pijn.

Wat zou hij hebben gedaan? Hij had mij niet om raad gevraagd, dat is zeker. Zijn gezicht stond grimmig terwijl hij nadacht.

Zijn vader had nooit van hem gehouden en had soms moeite gehad hem in de buurt te dulden, hoezeer Kassandros ook zijn best deed hem te plezieren. Maar zo was zijn leven altijd geweest; het ging hem nooit goed af zich geliefd te maken en al snel had hij alle pogingen daartoe opgegeven. Zijn leeftijdgenoten, die onderricht kregen van de grote Aristoteles in het paleis van Pella, verachtten hem: Alexander, Hephaestion, Lysimachus, Peucestas, Seleukos, Nearchos, Peithon, allemaal. Zijn jaloezie op hun prestaties kon hij niet beheersen en hij had rancuneuze dingen gedaan om het hun betaald te zetten: hij had aanvankelijk pezen van hun jachthonden doorgesneden en hun jonkies verdronken en zout door hun paardenvoer gedaan. Later, toen hij groter werd en hij steeds verder achterbleef bij wapenonderricht en de jacht, werd het laaghartiger: favoriete jachtpaarden die op een ochtend dood in hun stal lagen; aantrekkelijke slavinnen, gehouden voor het genot, verdwenen opeens en doken enkele dagen later vreselijk verminkt weer op. En weer later werd het nog veel erger.

Hij liet zijn jaloezie de vrije loop en nam wraak voor zijn gevoel tekort te schieten, iets waar hij bij elke maaltijd weer met de neus op werd gedrukt, want Kassandros moest rechtop zitten, terwijl de anderen allemaal het recht hadden verdiend aan te liggen aan de maaltijd. Alleen een volwassen man mocht liggen, en om volwassen te worden moest je een wildzwijn bij een jachtpartij doden. Kassandros was dat nooit gelukt, want hij was niet krijgshaftig: slungelig, mager en vooral een lafaard. Ja, hij kon het voor zichzelf toegeven, want wat voor zin had ontkennen? Het was duidelijk: als er een dreiging naderde, was zijn eerste neiging om te vluchten en hij mocht zich gelukkig prijzen als hij de controle over zijn blaas wist te houden.

Geminacht en gemedend door iedereen behalve zijn onwillige familie was hij opgegroeid tussen de grote mannen van zijn generatie, maar hij was niet met hen gegroeid. En vervolgens had Alexander hem ook nog eens achtergelaten toen hij aan het grootste avontuur ooit was begonnen. In de tien jaar waarin Alexander weg was, had Kassandros geleerd te accepteren wie hij was en dus voelde hij er geen

schaamte over; probleemloos en zonder zich te generen nam hij plaats aan tafel, rechtop zittend als een vrouw of een kleine jongen. En ja, hij had samen met zijn vader in diverse veldslagen gevochten en was erin geslaagd zich de schande van vluchten te besparen, maar dat was alleen gelukt door voorzorgsmaatregelen te nemen: hij vermeed het in de voorste linie te vechten of ook maar in de buurt van gevaar te komen.

Niettemin kwam de schok en vernedering van zijn vaders laatste daad elke keer weer als een dreun aan als iemand diens naam liet vallen; en om nu te bedenken wat Antipatros zou hebben gedaan in deze situatie herinnerde hem er weer aan hoe teleurgesteld zijn vader in hem was geweest. Hij ging op een stoel voor zijn commandotent zitten en dwong zich te verplaatsen in de geest van de man die hem nooit liefde had betoond. Antipatros was bovenal een sluw politicus en een behendig diplomaat geweest, en daarnaast was hij een goede – maar geen briljante – generaal. Kassandros keek op naar zijn halfbroer. ‘Hij zou helder in zijn doelstelling zijn. Mijn doelstelling is om Macedonië in te nemen en me te wreken op Olympias voor de moord op onze broers en jouw moeder, het ontteren van de familie-tombes en de executie van vele van onze volgelingen.’

Philippus knikte instemmend. ‘En waarom zijn we dan hier?’

Kassandros keek naar de belegerde stad, die duidelijk zichtbaar was nu de rook aan het optrekken was. ‘Om te voorkomen dat we in de rug worden aangevallen als we naar het noorden marcheren voor ons echte doel.’

Philippus glimlachte – een heel wat aangamere aanblik dan als zijn halfbroer het probeerde. ‘Zo zie ik het ook, maar moeten we iedereen in de stad doden om zeker te zijn? Wat je net zei over omsingeling heeft me aan het denken gezet, Kassandros: ja, Alexandros vormt een bedreiging voor onze achterhoede, maar een niet erg grote – hij heeft nog geen tienduizend man. Hij zou een aardige aanvulling op Eumenes’ leger zijn, maar alleen als Eumenes echt komt. Volgens onze spionnen in Azië was Eumenes al meer dan tien dagen geleden klaar om over te steken, maar waar is hij? Zonder Eumenes is Alexandros geen bedreiging aan onze zuidkant, dat weet hij net zo goed als wij. Laten we dus onderhandelen, eens zien wat hij wil.’

Kassandros dacht even over het idee na, terwijl hij over het lelijke litteken op zijn rechterdij wreef – ook dat was, net als zijn mankheid, een herinnering aan zijn lafheid en onvermogen om een wildzwijn te doden tijdens de jacht. Sinds hij Antigonos had overgehaald om hem mannen en schepen te lenen was hij erop gespitst geweest zichzelf te bewijzen als een generaal met wie rekening gehouden moest worden – al was het een generaal die uiteraard van achter de linies commandeerde. In zijn haast was hij het principe vergeten dat zijn vader altijd volgde: geweld was de laatste optie. *Vader behaalde vooral winst met diplomatie en steekpenningen; ik heb het verkeerd aangepakt en een job half zo oud als ik moest me erop wijzen. Ik had te veel haast om mijn eerste overwinning als generaal op te eisen. Het zou veel beter zijn als ik Alexandros aan mijn kant kreeg, of in ieder geval zorg dat hij voorlopig zijn eigen belangen hier in de Peloponnesos blijft nastreven.* ‘Je hebt een punt, Philippus. Misschien ben ik wel te snel ten strijde getrokken. Er zijn veel makkelijker manieren om een doel te bereiken, we zullen morgenochtend met Alexandros gaan praten. Stuur een boodschapper om een overleg aan te bieden.’ Hij draaide zich om en liep weg, zodat Philippus de schaamte niet zag die duidelijk op zijn gezicht geschreven stond. Het deed Kassandros pijn om de raad van zijn jongere broer aan te nemen, maar hij had genoeg van Philippus’ gezonde verstand gezien om te weten dat het in zijn eigen belang was om het te doen.

De gijzelaars werden naar beide kampen gebracht, waarna Kassandros en Alexandros aan weerszijden van een tafel plaatsnamen, die net buiten de open poorten van Tegea was neergezet. *Vanuit een sterke positie, zei vader altijd. Ik vraag me af wie van ons zich de sterkste waant, ik met een leger van vijftigduizend of hij met zijn tienduizend man veilig binnen de muren?*

Een tijdlang keken de twee mannen elkaar zwijgend aan, verzonken in eigen gedachten terwijl ze tot een oordeel over de ander kwamen.

‘Onze vaders waren goede vrienden,’ observeerde Alexandros, die even onbeduidend was als zijn verwekker, maar dan met meer haar.

Kassandros kromp ineen. ‘Mijn vader had een hekel aan mij.’

‘En daarom gaf hij het regentschap aan mijn vader. Een vergissing, in mijn ogen.’

Die uitspraak deed Kassandros de wenkbrauwen optrekken; hij leunde naar voren en hield zijn hoofd schuin, alsof hij het niet goed had verstaan. ‘Dat verbaast me.’

‘Echt? Natuurlijk denk ik dat het een fout was,’ bevestigde Alexandros. ‘Ik ken mijn vader en hij is de eerste die toe zal geven dat hij geen leider is; hij volgt het liefst bevelen op en is te onzeker van zichzelf om te leiden en vindt het daarom moeilijk om bevelen te geven. Nee, hij schept vreugde in goed geoefende en goed bevoorrade soldaten, die klaarstaan om een strategie uit te voeren die hij liever niet zelf opstelt. Daarom gaf hij de ring aan Olympias, hij is blij haar lakei te mogen zijn.’ Alexandros glimlachte ontspannen. ‘Ik kan het hem niet kwalijk nemen, want ze had hem vermoord als hij het niet had gedaan.’

‘Als ik hem niet eerst had vermoord.’

Alexandros neigde het hoofd licht. ‘En je had in die positie kunnen zitten als je niet je tijd verspilde met pogingen met mij af te rekenen.’

Kassandros trok de wenkbrauwen opnieuw op, nu niet van verbazing maar van verwarring. ‘Waarom zou voor de veiligheid van mijn achterhoede zorgen tijdverspilling zijn?’

‘Wat zou ik kunnen doen, Kassandros? Wat? Athene heroveren met mijn kleine legertje, terwijl je de democraten geëxecuteerd of in ballingschap gestuurd hebt en je eigen man, Demetrios van Phaleron, daar hebt neergezet als de leider van de oligarchie? Natuurlijk niet. Ik zou hoogstens een kleine irritatie zijn.’

Is mijn gebrek aan ervaring zo duidelijk? Ziet iedereen me als een idioot die erop los blundert en generaaltje speelt? ‘Je had een leger kunnen rekruteren in de democratische Griekse steden om me aan te vallen.’

‘En waarom zou ik dat doen? Ik zou hoogstens een rijkje voor mezelf kunnen beginnen, hier in de Peloponnesos, zodat ik van enige waarde zou kunnen zijn voor degene die in het noorden wint – jij of mijn vader en Olympias.’

‘En wanneer ik gewonnen heb?’

‘Dan praten we, Kassandros. Je zou kunnen ontdekken dat ik en zeker ook mijn vader van grote waarde voor je kunnen zijn. Maar we hebben een verzekering nodig. Ik heb gehoord wat je met Nicanor van Sindus hebt gedaan, je hebt hem laten executeren omdat hij suc-

ces had toen hij zich voor je zaak inzette.’ Alexandros schudde afkeurend het hoofd. ‘Jaloers zijn op succes is niet de manier om vrienden te maken.’

Kassandros onderdrukte de neiging om op te springen en de man de keel door te snijden vanwege diens neerbuigende woorden; het lukte hem omdat het onmogelijk was, want beiden waren ongewaepend. *Hoe durft hij zo tegen me te praten, alsof ik een opvliegend kind ben!* Hij stond op. ‘Ik ben hier niet om me de les te laten lezen over hoe ik me moet gedragen.’

Alexandros haalde de schouders op en spreidde zijn handen. ‘Zoals je wilt, Kassandros. Maar voor de duidelijkheid: als jij naar het noorden gaat, kom ik niet achter je aan, maar ik ben nog altijd in de Peloponnesos als je terugkomt. Of we dan gaan vechten of de krachten bundelen is aan jou. Ik beloof je echter één ding: als je mijn vader doodt, is er geen verzoening mogelijk.’

‘Ik zou zeggen dat het een uitstekend advies is,’ zei Philippus in Kassandros’ tent nadat hij een verslag van de bespreking had gehoord.

Zijn tweelingbroer Pleistarchos, net over zee vanuit Athene aangekomen, knikte. ‘Dat vind ik ook, Kassandros, we moeten zo min mogelijk vijanden in Macedonië hebben als we het willen houden. Ja, Olympias moet sterven, maar afgezien van haar is er niemand op wie we de plicht hebben dodelijke wraak te nemen.’

Kassandros broedde op genadigheid. *Ik zal zorgen dat de mensen me vrezen, te lang ben ik genegeerd. Maar er zijn misschien ook andere manieren om iedereen mijn wil op te leggen en te houden wat mij rechtens toekomt.* ‘Goed dan, Polyperchon mag blijven leven – als hij de oorlog overleeft natuurlijk. We zullen zien of hij daarna nuttig voor ons kan zijn. Roep nu de commandanten bij elkaar, ik breek het beleg af, we gaan naar Athene om ons voor te bereiden op de tocht naar het noorden voordat het weer het onmogelijk maakt. Ik neem de vloot en alle troepen die we daarmee kunnen vervoeren, jullie twee gaan met Atarrhias en Crateuas en de rest van het leger over land.’

‘De graanpakhuizen zijn zo vol als te verwachten was met twee legers in Attica die gevoed moeten worden,’ vertelde Demetrios van Phale-

ron aan Kassandros toen die aan wal kwam in Piraeus, de haven van Athene. De de facto tiran van Athene doordat hij de oligarchie in naam van Kassandros leidde, was een lange, knappe man met hoge jukbeenderen, donkere ogen en glanzend zwarte, golvende lokken tot op zijn schouders. Hij greep de aangeboden arm van zijn meester met een hand vol ringen. Achter hen roeiden Kassandros' schepen een voor een de havenmond van de grootste haven van Griekenland binnen.

'Voldoende om een leger tien dagen te voeden?' vroeg Kassandros, kijkend naar de ringen om de vingers van zijn marionet. *Zeker twee meer dan de vorige keer dat ik hem zag; hij strijkt kennelijk flink wat smeer-geld op. Heel goed, de burgers zien hem en daardoor mij als de echte macht in Athene.*

'Ja, dan is er net genoeg over om de stad de winter door te laten komen.'

Kassandros maakte zich los uit Demetrios' greep, de behoeften van de stad interesseerden hem niet. 'Hoe nemen ze de terugkeer van de oligarchie op?' vroeg hij terwijl hij over de kade liep, zonder moeite te doen zijn kreupelheid te verbergen. Slaven die aan het laden en lossen waren sprongen snel opzij, hun Macedonische opzichters salu-eerden toen hij langskwam.

'Er is binnenskamers waarschijnlijk wel wat tegenstand, maar in de raad nauwelijks,' antwoordde Demetrios, die gelijke tred hield met zijn meester. 'De democratische demagogen die niet verbannen of geëxecuteerd zijn, zijn allemaal gevlucht.'

'Waarheen?'

'Voornamelijk naar de kolonies in Thracië, waar degenen die de vorige keer het stemrecht was ontnomen naartoe mochten.'

'Hm. Er moet met ze afgerekend worden, ik kan het risico van een terugkeer niet nemen. Is er nieuws over Archias de ballingenjager? Hij zou perfect voor de klus zijn, aangezien zijn mannen allemaal Thraciërs zijn.'

'Het gerucht gaat dat hij terug is naar Ptolemaeus. Hij hoopt ongetwijfeld op een herhaling van de buitengewoon ruime vergoeding die hij naar men zegt gekregen heeft voor de opdracht om Olympias die hij naar men zegt gekregen heeft voor de opdracht om Olympias te vertellen over het gif dat hij in Tarsos aan u geleverd heeft.'

'Dat was dapper van hem,' gaf Kassandros met onwillig respect toe.

‘Ik zou graag willen weten wat hij tegen die harpij heeft gezegd om haar over te halen hem niet te doden. Het was een slimme zet van Ptolemaeus; ze moet buiten zichzelf van woede zijn geweest, ik ken het kreng.’ *En zoals ik uit ervaring weet maak je fouten als je je door je emoties laat leiden. Ik heb mijn lesje wel geleerd. Ik hoop alleen dat Olympias minder bereid is te leren.* ‘Als Archias niet beschikbaar is, zoek dan iemand anders voor de klus.’

‘Ik ga er onmiddellijk achteraan.’

‘Nee, je moet eerst de vloot gereedmaken. Het grootste deel van het leger komt over land en zal er over twee dagen zijn. Ik wil dat drie dagen daarna het graan in de schepen is geladen en de vloot klaar is om uit te varen. Na mijn vertrek kun je huurmoordenaars zoeken.’ Met een handgebaar stuurde Kassandros zijn handlanger weg en hinkend liep hij over de door pakhuizen omzoomde straat naar Fort Munychia, waar het Macedonische garnizoen was gelegerd en dat uitkeek over de haven en de ruïnes van de lange muren die ooit Piraeus verbonden met de moederstad, waar op vijf mijl afstand de Akropolis hoog boven de huizen in alle kleuren in de zon gloeide.

‘Op voorwaarde dat ze niet al te lang wegblijven,’ vertelde de garnizoenscommandant aan Kassandros terwijl ze over de hoge muren van Munychia liepen, ‘ben ik er zeker van dat we met vijfhonderd man de zaak onder controle kunnen houden, zeker nu Eumenes’ vloot is overgelopen naar Antigonos en de kleine Griek met zijn leger op weg naar het oosten is.’

‘Wat?’ Kassandros bleef abrupt stilstaan.

‘Weet u het nog niet?’

‘Kennelijk niet.’

‘Het nieuws is deze ochtend gekomen met een koopman...’

‘Het interesseert me niet wanneer het kwam of wie het bracht!’ brulde Kassandros, zijn gezicht roder dan zijn haar. ‘Ik wil weten of het betrouwbaar is.’

De commandant haalde de schouders op. ‘Ik heb er verder geen vestiging van gekregen, als u dat bedoelt.’

‘Zorg dan dat je bevestiging krijgt! En snel een beetje, anders ben je hier je luizenbaantje kwijt en kun je een of ander achterlijk gat in de bergen bij de Illyrische grens gaan bewaken.’

Geholpen door een trap tegen het achterwerk haastte de commandant zich weg, met het dreigement echoënd in zijn oren.

Kassandros draaide een kwartslag en legde zijn handen op de muur van de weergang, hij keek omlaag naar zijn vloot, bijna alle schepen waren inmiddels afgemeerd. Hij haalde enkele keren diep adem om zijn kalmte te hervinden. Zijn reactie kwam voort uit de opwinding van het nieuws en de wanhopige gretigheid waarmee hij wenste dat het waar was. *Goden boven en beneden, laat het waar zijn.*

‘Wij hebben het ook gehoord, Kassandros,’ zei Philippus toen hij en Pleistarchos de volgende dag met het leger in Piraeus aankwamen en zich bij hun broer meldden, die toekeek terwijl het graan aan boord van de vloot werd geladen.

‘Van wie?’

‘Toen we door Eleusis kwamen verkocht een wijnhandelaar uit Salamis ons buitengewoon goed spul. Zijn broer in Tarsos had hem de wijn gestuurd, en met de lading kwam het nieuws, al was het erg vaag.’

Kassandros’ diepliggende donkere ogen leken bijna te gaan glinsteren. ‘Het is dus waar: Eumenes vormt niet langer een bedreiging.’

Philippus haalde zijn schouders op. ‘Misschien, misschien ook niet; het lijkt me vooral nog een onbevestigd gerucht. Ik stel voor een schip naar Azië te sturen om zekerheid te krijgen.’

‘Misschien is dat niet nodig,’ mompelde Pleistarchos en hij wees naar een schip dat de haven binnenvoer. ‘Het voert Antigonos’ banier.’

‘Van Antigonos moest ik u persoonlijk dit laten zien,’ zei de net aangekomen *triarchos*, die Kassandros en zijn broers naar de kleine kajuit van zijn schip leidde. ‘Dit, zei hij me, is een geschenk.’ Hij boog zich voorover en tilde het deksel op van de eerste van vier kisten die het grootste deel van de vloer innamen. De kist was tot de rand gevuld met goud.

Kassandros’ hart sprong op toen hij de middelen om de overwinning te kopen zag.

‘De andere zijn hetzelfde,’ zei de *triarchos*, die het deksel van de tweede kist en vervolgens ook de derde en vierde kist opende. ‘Het is

een deel van Eumenes' schatkist, die is in Antigonos' handen gevallen toen de vloot naar hem overliep.'

'Het is dus waar – Eumenes heeft zijn vloot verloren en is op weg naar het oosten.'

'Ja, een halve maan geleden.'

'Daarmee wordt de tocht naar het noorden een stuk makkelijker.'

'Dat dacht Antigonos ook al.' De triarchos sloot de kisten weer. 'U kunt het goud houden, maar de vloot en het leger niet, dat moest ik van Antigonos zeggen. Zodra u Macedonië hebt ingenomen verwacht hij dat u ze terugstuurt, u kunt in plaats daarvan de manschappen en schepen die zich overgeven gebruiken.'

Kassandros trok een zo oprecht mogelijk instemmend gezicht. 'Zeg hem dat het zal geschieden.'

'Ik heb opdracht terug te keren zodra het goud is uitgeladen.'

Kassandros glimlachte en knikte, waarna hij zich omdraaide en vertrok. *Ik zal noch mijn vloot noch mijn leger naar Antigonos terugsturen en hij zal het veel te druk hebben met Eumenes opjagen om ze te komen halen.* 'Zorg dat dat schip Antigonos nooit bereikt,' beval hij zijn broers toen ze van boord gingen. 'Dood iedereen aan boord en neem het schip als buit mee terug. Hoe meer Antigonos in onzekerheid verkeert, hoe beter.'

Pleistarchos keek verward, maar Philippus glimlachte begrijpend en knikte instemmend. 'Ik stuur een paar triremen achter hem aan.'

'Mooi.' Kassandros keek om de beurt zijn halfbroers aan met een uitdrukking die naar welwillendheid zweemde. 'Goed, broeders van me, vertel me hoe Atarrhias en Crateuas zich hebben gedragen tijdens de mars naar Piraeus.'

Philippus fronste. 'Wat bedoel je?'

'Ik bedoel of ze enig teken van ontrouw hebben laten zien. Hebben ze steeds het beste uit hun mannen gehaald of hebben ze geprobeerd de snelheid van de mars te vertragen? Kan ik ze nog vertrouwen? Ze hebben tenslotte een volgende aanval op Tegea geweigerd. Waarom denken jullie anders dat ik jullie met hen mee heb gestuurd? Ik moet weten hoe betrouwbaar ze zijn – vergeet niet dat het Antigonos' mannetjes zijn, hij heeft ze aan mij opgedrongen toen hij me de troepen leende. Dus zeg me wat jullie denken.'

De tweeling keek elkaar aan en haalde de schouders op.

‘Hun weigering bij Tegea was omdat een aanval zinloos was,’ zei Philippus. ‘Ze wilden het je niet zelf zeggen omdat ze je gezichtsverlies wilden besparen, daarom stuurden ze mij. Het lijkt me dat daar respect voor jouw positie uit spreekt, afkomstig van twee mannen met een behoorlijke ervaring op het slagveld.’

‘Die ik niet heb?’

‘Ze hebben meer oorlogservaring dan jij, maar wilden daar geen kwestie van maken, en dat lijkt mij op respect wijzen.’ Hij wendde zich tot Pleistarchos. ‘Vind je ook niet, broer?’

‘Tja,’ zei Pleistarchos langzaam, zichzelf tijd gevend om na te denken. ‘Ik zou zeggen dat ik niets van ze heb gehoord of gezien wat zou suggereren dat ze iets anders dan het succes van deze onderneming voor ogen hebben.’

‘Niettemin,’ zei Philippus behoedzaam, ‘zodra we onze doel hebben bereikt zouden ze weleens aan Antigonos’ belangen kunnen gaan denken, vooral omdat je van plan bent zijn leger en vloot te houden.’

Kassandros keek verbaasd. ‘Waarom denk je dat?’

‘Waarom zou je anders Antigonos in het onzekere willen laten?’

‘Inderdaad, waarom anders?’ Kassandros keek naar de kisten goud die werden uitgeladen en liet een klein glimlachje om zijn lippen spelen. Hij wendde zich weer tot zijn halfbroers. ‘We hebben nu het geld en de manschappen; het is tijd om met Olympias en Polyperchon af te rekenen.’